INTERVJU / *Elisa Shua Dusapin, pisateljica*

“Resničnost je bila preveč nasilna, da bi jo fikcionalizirala”

Gašper Stražišar

Francosko-korejska pisateljica Elisa Shua Dusapin ob izidu slovenskega prevoda nagrajenega prvenca Zima v Sokču prvič prihaja v Slovenijo. Drevi ob 20. uri bo na Novomeških poletnih večerih v Knjigarni Goga gostja pogovora s Pio Prezelj. Z avtorico, katere dela so prevedena v skoraj 40 jezikov, smo govorili o telesu, jeziku, pisanju in njeni novi knjigi o Izraelu in Palestini.

Vaš prvenec Zima v Sokču deset let po prvem izidu naposled dobiva tudi slovenski prevod. Ena izrazitejših tem romana je južnokorejski odnos do estetskih operacij in telesne dismorfije. Ker ste živeli v Južni Koreji in imate korejske korenine: od kod po vašem izvira obsedenost s spreminjanjem obraza?

Gre za zelo zapleten pojav, ki ni značilen samo za Korejo, temveč za širši vzhodnoazijski prostor. Nisem sociologinja, vendar sem o tem veliko brala, saj me je obseg pojava, ko sem ga okoli leta 2012 odkrila, pretresel in močno zaskrbel.

Menim, da je precej povezan s konfucijanstvom. To tradicionalno poudarja harmonijo – med telesom in duhom, znotraj posameznika, v družini in širši družbi, kamor sodi tudi spoštovanje starejših. Po korejski vojni pa je Južna Koreja pod močnim vplivom Združenih držav Amerike sprejela kapitalistični sistem. Vlada je ljudi spodbujala, naj obnovijo državo, pri tem pa je izkoristila tradicionalno konfucijansko poslušnost hierarhiji. Nekdanja težnja k duhovni in telesni harmoniji se je postopoma sprevrgla v orodje kapitalizma. Pojem »popolnosti« je postal površen: biti si moral popoln delavec s popolnim videzom. Južnokorejski trg dela je danes izjemno tekmovalen. Imam prijatelje, ki so jih pri zaposlitvi zavrnili zgolj zaradi njihovega obraza. Ker so estetski posegi tako dostopni in poceni, delodajalci skoraj štejejo za nespoštljivo, če si kandidat pred razgovorom za službo obraza ne da »popraviti«.

To je izredno zanimiv, obenem pa grozljiv primer, kako lahko globaliziran tržni kapitalizem preoblikuje starodavno tradicijo. Prisoten je še en paradoks: ljudje si želijo zahodnjaških potez, denimo drugačnega nosu ali oči, vendar zaradi močnega nacionalizma nočejo biti videti, kot da so mešanega rodu. Prav to protislovje me je v romanu zelo zanimalo.

Ste sociološko ozadje tega pojava raziskali že pred začetkom pisanja romana ali ste ga ozavestili šele pozneje?

Ozavestila sem ga veliko pozneje. Ko pišem, je moj pristop zelo intuitiven. Poskušam ostati čim bližje telesnim občutkom in petim čutom. Če začnem preveč intelektualno razmišljati o tem, kaj počnem, skušam pripoved pretirano nadzorovati. Pisanje želim narediti »popolno«, rezultat pa navadno deluje neresnično. Pri delu si vedno prizadevam biti čim bolj iskrena.

V intervjujih pogosto pravite, da je vaš ustvarjalni proces intuitiven, ali imate torej pred začetkom pisanja kdaj v mislih že vso zgodbo?

Ne, nikoli. Običajno začnem pisati, ker v meni vztraja močan občutek ali skrivnostna podoba. Pisati moram, da bi temu občutku ali podobi našla obliko in ugotovila, kaj pomeni. Gre za nujo – preprosto ne morem živeti naprej, ne da bi jo raziskala.

Proces traja več let. Najprej imam pred seboj nepovezane podobe in ozračja, nato skušam najti pripovedni glas. Dolgo zgolj berem, hodim in premišljujem o tem, kaj pravzaprav poskušam narediti. Šele zelo pozno, morda v zadnjih šestih mesecih procesa, zares odkrijem, kdo so moji liki. Ko pridem do te točke, postane vse veliko lažje. Zdi se, kot da nadzor prevzamejo liki. Nekatere možnosti za razvoj zgodbe nenadoma niso več mogoče, ker vem, da določen lik nečesa preprosto ne bi storil. Le redko imam občutek, da odločitve sprejemam jaz.

V Zimi v Sokču pustite usodo likov odprto. Za nekatere pisatelje je nevednost o tem, kaj se bo zgodilo z njihovimi liki, zelo mučna. Jih vi zlahka izpustite?

Da! Ko je knjiga končana, mi zelo odleže. Svojih likov se ne oklepam. Zdi se mi, da si jih zgolj izposodim, da odigrajo določen trenutek v času, ko je ta ujet, pa jih izpustim. Ne poznam njihove celotne preteklosti in ne vem, kakšna bo njihova prihodnost.

Pri Zimi v Sokču jim posebej nisem želela vsiliti konca ali nadzorovati tega, kaj bi se z njimi zgodilo pozneje. Zelo ganljivo je, da roman danes bere veliko dijakov, ki pogosto napišejo svoje različice konca in mi jih pošljejo.

Jezik je v vaših delih subtilno, vendar močno navzoč. Odraščali ste ob korejščini, francoščini in nemščini. Kako je ta jezikovna mešanica oblikovala vašo identiteto in pisanje?

Oblikovala me je zelo globoko, predvsem na nezavedni ravni. Ko sem bila majhna, nekako do petega ali šestega leta, je bila moja korejščina precej boljša od francoščine. Nato se je družina preselila v zelo majhno švicarsko vas. Takrat, pred skoraj 30 leti, smo bili tam edini tujci. Drugi otroci so me težko sprejeli, doživljala pa sem tudi obliko rasizma, ki je bila pogosto usmerjena prav v moj jezik. Ker so se mi posmehovali, sem si želela prenehati govoriti korejsko in izbrisati svojo azijsko dediščino. Hkrati so moji korejski stari starši želeli, da ohranim jezik in postanem most med kulturama. V meni je zato nastal močan čustveni konflikt. Sčasoma sem pozabila materni jezik ter tekoče spregovorila francosko in nemško. Pozneje sem izgubo korejščine obžalovala in se je morala znova naučiti, čeprav v njej še vedno ne bi mogla napisati romana.

Ljudje si želijo zahodnjaških potez, denimo drugačnega nosu ali oči, vendar zaradi močnega nacionalizma nočejo biti videti, kot da so mešanega rodu.

Pisanje Zime v Sokču je bilo zelo oseben poskus, da bi sama sebi dokazala, da še vedno znam razmišljati kot Korejka. Pisala sem izključno v francoščini, vendar sem si vse dialoge najprej predstavljala v korejščini in jih nato v mislih prevajala. Leta pozneje so profesorji francoskega jezikoslovja analizirali roman ter opozorili, da stavčna zgradba in odsotnost običajnih francoskih veznikov pravzaprav posnemata korejsko skladnjo. Tega nisem počela namerno, toda notranje prevajanje je povsem oblikovalo slog romana.

Vaša nova, že peta knjiga bo izšla kmalu, prvič pa gre za neleposlovno delo. Kaj nam lahko poveste o njej?

Zelo se razlikuje od mojih prejšnjih knjig. Gre za delo o dveh letih, ki sem ju preživela v Jordaniji, Izraelu in Palestini. Vse se je začelo okoli 7. oktobra. Bila sem na mednarodnem knjižnem festivalu v Bejrutu, zelo blizu meje med Izraelom in Libanonom, kjer sem raziskovala meje. Ko so se dogodki začeli odvijati, sem obtičala sredi območja pod nadzorom Hezbolaha.

Ko sem se vrnila v Švico, me je nasilje, ki sem mu bila priča, tako močno telesno zaznamovalo, da nisem mogla preprosto nadaljevati običajnega življenja. Zdelo se mi je, da sem del sebe pustila tam. Prejela sem švicarsko literarno štipendijo za enomesečno bivanje v Jordaniji, vendar sem na območju ostala veliko dlje. To je bila izjemno globoka človeška izkušnja. V Jordaniji sem se usposabljala z vodovodnimi inštalaterkami – ženskami iz najnižjih družbenih slojev, ki se učijo poklica, da bi si pridobile neodvisnost. Sodelovala sem tudi v pogovorni skupini z moškimi begunci iz Sirije in Iraka, v kateri smo govorili o nasilju, zaporu in vzdržljivosti. Bila sem edina ženska. Medtem je le 30 kilometrov stran divjala vojna v Gazi, na Zahodnem bregu in v Izraelu. Nasilje je nenehno brnelo v ozadju. Nazadnje sem si oprtala nahrbtnik in odšla na Zahodni breg. Leto dni sem potovala po Zahodnem bregu, ob meji z Gazo, po Jeruzalemu in Tel Avivu ter živela tako med Palestinci kot med Izraelci.

Medtem je le 30 kilometrov stran divjala vojna v Gazi, na Zahodnem bregu in v Izraelu. Nasilje je nenehno brnelo v ozadju. Nazadnje sem si oprtala nahrbtnik in odšla na Zahodni breg. Leto dni sem potovala po Zahodnem bregu, ob meji z Gazo, po Jeruzalemu in Tel Avivu ter živela tako med Palestinci kot med Izraelci.

Kaj vas je spodbudilo, da ste o tako zapletenem in občutljivem konfliktu napisali neleposlovno knjigo?

Vsi, ki sem jih spoznala – tako Palestinci kot Izraelci – so mi zaupali globoko osebne, pogosto tragične zgodbe. Spoznala sem, da se resničnost na terenu zelo razlikuje od tistega, kar sem brala v evropskih časopisih. O tem nisem mogla pisati fikcije. Resničnost, ki sem jo izkusila, je bila premočna in preveč nasilna, da bi jo fikcionalizirala.

Morala sem jo dokumentirati, da bi razumela, zakaj me je sploh vleklo tja, in da bi se morda ob zgodbah teh ljudi v meni nekaj zacelilo. Tako kot moje prejšnje knjige tudi ta govori predvsem o mejah, sporazumevanju in kulturnih prepadih. Vendar ni politični manifest. V njej ni obsodb niti črno-bele pripovedi. Povsem se osredotoča na človeško izkušnjo in daje glas ljudem, ki jim le redko zares prisluhnemo. Za menoj sta težki leti, vendar sem neizmerno hvaležna, da lahko drugim približam njihovo človeško plat. ×

Francosko-korejska pisateljica Elisa Shua Dusapin je ob izidu slovenskega prevoda nagrajenega prvenca Zima v Sokču prvič prišla tudi v Slovenijo. osebni arhiv